

ИЗБОРИ ЗА НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ

27.10.2024 Г.

ОРГАНИЗАЦИОННО-ТЕХНИЧЕСКА ПОДГОТОВКА

ПРАВНА РАМКА - ЧЛ. 18 ОТ ИЗБОРНИЯ КОДЕКС

Подготовката и организирането на изборите съгласно Изборния кодекс (ИК) се осъществяват от:

- **избирателните комисии** – ЦИК, РИК, СИК;
- **органите на изпълнителната власт** – съответните министерства с функционална компетентност съгласно ИК – МФ, МЕУ, МВнР, МРРБ, МВР, МП и областни управители;
- **и другите институции в съответствие с правомощията им по този кодекс** – общински администрации, кметове на общини и други.

Министерският съвет координира дейността на органите на изпълнителната власт във връзка с материално-техническото осигуряване на изборите

Органите на изпълнителната власт и другите институции осъществяват дейности ***от организационен и технически характер*** по осигуряването на избирателните комисии, включително с бюлетини, изборни книжа, техника, консумативи и други материали.

КООРДИНАЦИЯ НА ПОДГОТОВКАТА НА ИЗБОРИТЕ

ВЗАИМООТНОШЕНИЯ МЕЖДУ ЦИК И МС

С РМС от 30.08.2024 г. функциите по координация са възложени на министъра на иновациите и растежа.

Координацията между МС и ЦИК при подготовката на изборите на 27 октомври 2024 г. беше осъществявана при **стриктно разграничаване на функциите и правомощията им** съгласно Изборния кодекс.

Дейностите по координация се развиха на две нива:

- **Подобряване на координацията и улесняване на дейностите по взаимно съгласуване на документи** съгласно изискванията на Изборния кодекс;
- **Подобряване на комуникацията и взаимодействието на оперативното ниво.**

Предложения от МС към ЦИК за подобряване на правилата и процедурите за гарантиране на машинния вот

- На 12.09.2024 г., съгласувано с Министерство на електронното управление (МЕУ) и заинтересованите ведомства, **отправихме конкретни предложения към ЦИК за подобряване правилата и процедурите по гарантиране провеждането на прозрачен, демократичен и добре организиран машинен вот.**
- На 16.09.2024 г. **се проведе официална среща за обсъждане на поставените въпроси с председателя и членовете на ЦИК и шестима от ангажираните в организационно-техническата подготовка и координацията на изборния процес министри – МИР, МЕУ, МРРБ, МВР, МВнР и МП.** Беше проведен и брифинг за медиите след срещата.
- На 19.09.2024 г. **ЦИК ни информира за предприетите действия по направените предложения** в рамките на своите правомощия и в рамките на законодателните разпоредби.

Комуникация и взаимодействие на оперативното ниво

- Бяха съкратени съществено сроковете по **официално съгласуване на документи между ЦИК и Администрацията на МС**, което облекчи работата по изработването на изборните книжа.
- Беше **подобнена значително оперативната комуникация и координация между ЦИК и МС.**

Допълнителни мерки за гарантиране на машинния вот

- Бяха предприети мерки за унищожаване на съхраняваната от общинските и областните администрации хартия за машинно гласуване от предходни произведени избори (с Решение от 19.09.2024 г. ЦИК разпореди унищожаване в срок до 30 септември 2024 г.)
- По искане от ЦИК беше предоставена публична позицията на „Печатница на БНБ“ АД по въпроса с качеството на хартията за машинно гласуване.

Общественият съвет към ЦИК даде висока оценка на предприетите мерки от държавната администрация.

- Общото заключение е, че държавната администрация е успяла да се справи по-добре с разписаните в Изборния кодекс срокове - <https://bnr.bg/izbori/post/102063445/cvetelina-peneva>.
- Съществено са подобрени и процесите, които пряко администрира или подпомага Министерството на електронното управление.

МИНИСТЕРСТВО НА ЕЛЕКТРОННОТО УПРАВЛЕНИЕ

МАШИНЕН ВОТ

Успешно завърши на 11.10.2024 г. процесът по удостоверяване на ТУМГ:

- Отново бяха избрани външни експерти и бяха осигурени представители на ДАНС като наблюдатели в процеса по удостоверяване.
- При проведеното публично теглене на номерата на машините за удостоверяване, за първи път в генератора на случайни числа бяха заложили серийните номера на самите машините, а не номерата им от списъка на ЦИК.
- С цел осигуряване на по-голяма сигурност, в методиката за удостоверяване бе включена проверка/преглед на параметризиращия софтуер. Такава проверка не е била включвана при нито едно предходно удостоверяване.

Параметризиращият софтуер конфигурира машините по отношение на кандидат-депутатските листи, предпочитанията, съобразно съответния РИК.

Експертите установиха, че **сорс кодът, който бе предоставен от ЦИК за предстоящите избори, е идентичен с този от предходните.**

С цел повишаване на сигурността и подобряване на процесите, за целите на удостоверяването **поискахме да се осигури:**

- Актуализирана Операционната система на ТУМГ и по-специално ядрото (kernel). Към момента версията на ОС е от 10.2023 г., а на ядрото – от 2019 г.
- Да се промени софтуерната реализация на HashExtractor с цел автоматизиране процеса на изграждането на съответната флаш памет и елиминиране на последващи съобщения за грешка (сега е ръчно).
- Оптимизиран процес на проверка на хеш сумата на ТУМГ с HashExtractor без изваждане на USB флаш памет.

Фирмата изпълнител отказа да изпълни тези дейности. Ще препоръчаме да бъдат предвидени за в бъдеще.

Държавната администрация подпомогна ЦИК при извършването на проверки преди спедиция, съгласно чл. 213б, ал. 4, т. 1 от Изборния кодекс, чрез предоставяне на експерти за първи път за изборите на 9 юни 2024 г.

- Беше оказано съдействие от МЕУ на ЦИК за **оптимизиране и прецизиране на алгоритъма за проверка на машините.**
- **Бяха осигурени 50 експерти от държавната администрация за подпомагане на ЦИК при осъществяване на дейностите по проверка на машините за гласуване преди спедиция от склад (чл. 213б, ал. 4, т. 1 от ИК). За сравнение при предходните избори, проведени на 9 юни 2024 г., когато за първи път бе подпомогната ЦИК от държавната администрация, са предоставени 21 експерта.**

- **Бяха проверени 3306 машини.** За сравнение при предходните избори са проверени 664 машини. **А по неофициална информация максималният брой проверки преди това е бил не повече от 100.**

Фирмата-изпълнител „Сиела Норма“ АД не инсталираше машините съгласно изпратения от самото дружество график:

- Фирмата-изпълнител започна инсталацията на машините на 22.10 (вторник) около обяд, а държавните служители започнаха проверки едва около 15 ч., независимо, че бяха налични в склада от 09:30 ч. и се наложи да изчакат в двора над 5 часа. *За сравнение при предходните избори процесът е започнал в ден понеделник.*
- Възможност за проверки на машини, инсталирани през тъмната част на денонощието, бе предоставена от фирмата-изпълнител и оператора на склада едва на 24.10 (четвъртък) в 19:50 ч.

Фирмата-изпълнител не бе осигурила достатъчно количество червени пломби, затова всички проверки бяха преустановени преди очаквания край.

ВИДЕОНАБЛЮДЕНИЕ И ВИДЕОЗАСНЕМАНЕ

Видеонаблюдението в реално време и видеозаснемането след края на изборния ден в секционните избирателни комисии:

- Беше направено надграждане – гласови съобщения, които предупреждават членовете на СИК, в случай че пада батерията и трябва да включат към електрическото захранване устройствата, както и ако устройствата не са позиционирани правилно;
- **Доставките протекоха нормално и по график;**
- **Отново в изборната нощ имаше Call Centre, който да подпомага СИК.**
- Онлайн излъчване на живо е имало в **11 400 от 11 626 (98.06 %)** секции, за сравнение, при предходните избори на 9 юни 2024 г. онлайн излъчване на живо е имало в 11 092 от 11 630 (95.37 %).

- Всички налични записи от онлайн излъчването са качени и достъпни на портала <https://evideo.bg>, като първото качване на записи стана в 22 ч. в изборната нощ. След връщането на устройствата в София, Информационно обслужване започна свалянето на записите от тях, като целият процес приключи в края на работния ден на 1 ноември 2024 г. Установено бе, че от 65 устройства липсват записи.
Информация за липсата на записи в устройствата ще бъде предоставена на ЦИК за предприемане на последващи действия.
- Видеонаблюдението и видеозаснемането при преброяването на бюлетините от СИК е допълнителен инструмент, с който се гарантирана прозрачността и честността на изборите.

МИНИСТЕРСТВО НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО

ПОДГОТОВКА НА ИЗБИРАТЕЛНИТЕ СПИСЪЦИ

Териториалните звена на ГД ГРАО актуализираха обхвата на избирателните секции, съгласно заповедите на кметовете на общини по чл. 8, ал. 2 от ИК.

- Съвместно със служителите от общинските администрации започнаха преглед на обхвата на избирателните секции;
- Всички заповеди на кметовете на общини бяха издадени и изпратени на ГД ГРАО един ден преди крайния срок (06.09.2024 г.);

В следствие на добрата организация, не се наложи промяна на обхвата на избирателните секции след отпечатване на предварителните избирателни списъци (което би довело до затруднение за избирателите при проверките на секциите).

ГД ГРАО извърши проверка на списъците с избиратели, подкрепящи регистрацията на партиите и коалициите за участие в изборите и на подписките да подкрепя на независими кандидати.

- Проверени са 38 списъка (на 11 коалиции и 27 партии).
- Проверена е 1 подписка в подкрепа регистрацията на независим кандидат за народен представител.

За резултатите от проверките са изготвени протоколи, които са предадени на ЦИК.

За тази дейност се използва специализиран приложен софтуер, който ГД ГРАО усъвършенства за изборите на 27.10.2024 г. Това позволи проверката да бъде извършена в 3-дневния срок, определен в Решението на ЦИК, като **проверката на над 90% от списъците бе извършена и в по-кратък срок.**

При подготовката на изборите на 27 октомври 2024 г. **бяха съществено подобрени следните процеси:**

- **Създаден бе приложен софтуер за по-ефективно управление на файловете за отпечатване на всички избирателни списъци (за над 11 500 избирателни секции), в резултат на което отпечатването се извърши с 20% по-кратко време в сравнение с изборите за народни представители, произведени на 09.06.2024 г.**
- **Добрата организация и комуникация на ГД ГРАО с общинските администрации осигури гладко и безпроблемно протичане на процеса по актуализация на данните на избирателите, формирането и отпечатването на избирателните списъци.**
- **Създадената организация в ГД ГРАО и подобрената комуникация с останалите министерства, ангажирани с подготовката на изборите, осигури безпроблемно, законосъобразно и в много от случаите предсрочно изпълнение на всички задължения на ГД ГРАО по изборния процес.**

ГД ГРАО е създала необходимата организация за **приемане на избирателните списъци от РИК и ЦИК в седмицата след изборния ден и има готовност да започне проверката за неправомерно гласуване след получаването на списъците съгласно Решение № 3907-НС/24.10.2024 г. на ЦИК.**

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА МВР

Задълженията на МВР във връзка с подготовката и произвеждането на изборите за Народно събрание на 27 октомври 2024 г. са по отношение:

- на опазване на обществения ред и осигуряване на охраната на изборния процес;
- превенция и противодействие на престъпленията против политическите права на гражданите.

ОХРАНА НА ИЗБОРНИЯ ПРОЦЕС

Всички бюлетини, изборни книжа и СУЕМГ се охраняват.

- Обезпечена е сигурността на изборните книжа, материали и специализираните устройства за електронно машинно гласуване (СУЕМГ);
- Беше извършен съпровод на СУЕМГ, както и охраната на СИК. Служителите МВР не влизат в секциите, а ги охраняват само отвън.
- Обезпечена е сигурността на печатите за СИК и ПСИК при тяхното транспортиране от базата на фирмата-изпълнител до областните администрации.

По време на предизборната кампания са проведени 415 предизборни мероприятия с 63 840 участници. За обезпечаване сигурността им са използвани 1344 полицейски служители с 583 служебни МПС.

На 26.10.2024 г. е извършена охраната на изборния процес съгласно ИК

- охраната и съпровода на автомобилите, които ще доставят бюлетини, изборни книжа и СУЕМГ в СИК;
- оглед от служители на МВР на СИК, като в присъствието на полицейските служители представителите на СИК запечатват секциите, след което те се поемат под външна охрана.

След приключване на изборния ден е извършена охраната и съпровод на транспортните средства, превозващи изборните материали от СИК до РИК, както и от РИК до ЦИК, а на транспортните средства, превозващи машините – до определените складове и впоследствие до логистичния център в София.

За охрана на СИК, ПСИК и РИК са ангажирани над 15 000 служители на МВР. Допълнително за охрана на обществения ред на територията на СДВР и ОДМВР са ангажирани 453 служители от системата на МВР.

*ОРГАНИЗАЦИОННО-ТЕХНИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ ВЪВ ВРЪЗКА С
ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ПРЕВЕНЦИЯ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯТА ПРОТИВ
ПОЛИТИЧЕСКИТЕ ПРАВА НА ГРАЖДАНИТЕ*

- **Функционираше открита линия (телефон: 02/9011298 и ел. адрес:** на изборния процес - от 27.09.2024 г. до 28.10.2024 г.
- С цел превенция и противодействие на **киберпрестъпленията** по време на подготовката и произвеждането на изборите е сформирана **Експертна междуведомствена работна група**, която осъществяваше координация и взаимодействие в областта на киберсигурността, извършването на проверки за наличие на компрометирана инфраструктура и устройства, анализ на информацията от провеждан мониторинг в интернет пространството, с оглед наличие на данни за корпоративен и/или платен вот.
- **Националното междуведомствено звено между ПРБ, МВР и ДАНС** осъществява цялостната координация и взаимодействие между институциите, работата с органите на прокуратурата и извършване на контрол за законосъобразност при произвеждането на изборите.
- **На 12.09.2024 г. беше проведено Националното съвещание на ръководството на МВР** по въпроса за подготовката и провеждането на предстоящите избори, с участието на премиера, вицепремиера и координатора на организационно-техническата подготовка.

- Дейността се осъществяваше съгласно **план за координация дейността на структурите на МВР** и взаимодействието с компетентните държавни органи за недопускане, предотвратяване и разкриване на престъпления и правонарушения, свързани с изборния процес.
- **Оперативният щаб в МВР** извършва оперативно ръководство на дейността по противодействие на престъпления против политическите права на гражданите, гарантиране на сигурността, опазване на общественения ред и осигуряване на пожарната безопасност в периода на изборите.

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪНШНИТЕ РАБОТИ

ОРГАНИЗАЦИОННО-ТЕХНИЧЕСКА ПОДГОТОВКА НА ВОТА В ЧУЖБИНА

В Министерство на външните работи е назначена **Работна група ИЗБОРИ** – подготовка и произвеждане на изборите извън страната.

Изпълнени са **в срок всички ангажименти** по подготовката на произвеждането на вота в чужбина:

- Командировани са близо **560 държавни служители** или служители по трудово правоотношение в държавната администрация, назначени от ЦИК за членове на секционните изборителни комисии извън страната;
- Успешно са подготвени и **транспортирани** изборните книжа, материали и машини за гласуване **до всички изборителни секции извън страната**;
- Изготвен е **логистичен план за връщането на резултатите** от изборите като дипломатическа поща в 14-дневен срок след приключване на изборите.

В резултат от добрата координацията с ЦИК беше оптимизирана организацията на дейността на създадения Комуникационен център към ЦИК, който има задача след изборния ден да получава и изпраща на ЦИК протоколите от работата на СИК-овете в чужбина. Това допринесе за по-бързото и навременно получаване от ЦИК на протоколите от чужбина след края на изборния ден и навременно освобождаване на изборните помещения с оглед на изискванията на някои от приемащите държави.

Разкрити бяха 719 избирателни секции в 57 държави.

Най-много секции са разкрити в Турция – 168, Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия – 112, Германия – 66, Испания – 64, САЩ – 53, Италия – 27, Нидерландия -25, Гърция – 23, Франция – 17, Австрия и Белгия по 16, Канада – 15 секции.

- Информацията за адресите на изборните секции в чужбина беше публикувана на интернет-страницата на МВнР.
- За допълнително удобство и улеснение, на същия адрес беше публикувана и карта на избирателните секции извън страната: <https://www.google.com/maps/d/u/1/viewer?mid=1jIDQ3hzz75gN4QlvqXwANSNARvy5Hd8&ll=36.25833309173092%2C20.24177041339715&z=2>.

Машинно гласуване се проведе в общо 157 секции: 79 машини в Турция, 21 в Германия, 14 в Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия, по 6 в Испания и в САЩ, по 5 в Австрия и в Гърция, 4 в Нидерландия, по 3 във Франция и Белгия, по 2 Канада, Кипър, Чехия и Швейцария, по 1 машина в Люксембург, Норвегия и Сърбия.

Всички изборни книжа, материали и СУЕМГ за изборите извън страната бяха доставени своевременно и предадени на СИК.

Всички изборни книжа и материали от гласуването извън страната, както и СУЕМГ, са предадени от СИК на оправомощените от ръководителите на ДКП лица.

Създадена е организация в нормативно установения срок изборните книжа и материали от гласуването извън страната да бъдат получени в МВнР, с оглед предаването им в ЦИК. Планирано е този процес да приключи до 8.11.2024 г.

МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО

МЕСТА ЗА ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА (затвори и арести)

Дадени са указания съгласно Решение № 3814-НС/08.10.2024 г. за определяне условията и реда за образуване на избирателни секции в лечебни заведения, домове за стари хора и други специализирани институции за предоставяне на социални услуги, в местата за лишаване от свобода и за задържане, както и на плавателни съдове под българско знаме.

Дадени са указания на началниците на затвори и арести, където е образувана избирателна секция, да създадат необходимата организация за изпълнение на постоянните мероприятия по време на провеждане на изборите.

- **1 370 са лицата с право да гласуват в местата за лишаване от свобода (затвори и арести) към 23.10.2024 г.**
- **Разкрити са 26 избирателни секции в местата за лишаване от свобода.**

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА

МЕЖДУНАРОДНИТЕ НАБЛЮДАТЕЛИ ОТ ПАСЕ

В деня след изборния (28.10.2024 г.), международните наблюдатели на изборите от Парламентарната асамблея на Съвета на Европа (ПАСЕ) представиха заключенията си от тяхната работа.

Председателят на делегацията Алфред Хеер приветства изрично добрата организация на изборите от страна на администрацията.

Срещата на представителите на Министерския съвет – определеният с РМС за координатор на организационно-техническата подготовка на изборите Росен Карадимов, министър на иновациите и растежа, г-н Валентин Мундров, министър на електронното управление и г-н Иван Кондов, министър на външните работи, се състоя в събота, в деня за размисъл.